

PROTEZ ASOSLARI MATERIALLARIGA ALLERGIK REAKTSIYANI OG'IZ BO'SHLIG'IDA ANIQLASH

Akbarov A.N., Zakirova X.X., Ibragimov A.X.

*Toshkent davlat stomatologiya instituti
Fakultet ortopedik stomatologiya kafedrası*

Maqolada bronxial astma bilan og'rigan 50 nafar bemorni ortopedik davolashda o'rganilgan og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining stomatologik materiallarga allergik reaksiyasini aniqlash metodologiyasi masalalari yoritilgan. Material sifatida polimetilmetakrilat, polioksimetilen va poligeksametilmetakrilat ishlatilindi.

Kalit so'zlar: stomatologik materiallarga chidamsizlik, bronxial astma, ikkilamchi adentiya.

The article reveals the questions of the methodology for determining the allergic reaction of the oral mucosa to dental materials, which was studied in the orthopedic treatment of 50 patients with bronchial asthma. The material is a standard lining of various materials.

Key words: intolerance to dental materials, bronchial asthma, secondary adentia.

В статье раскрываются вопросы методики определения аллергической реакции слизистой оболочки полости рта на стоматологические материалы, которую исследовали при ортопедическом лечении 50 больных бронхиальной астмой. Материалом служат стандартные накладки из полиметилметакрилата, полиоксиметилена и поликсаметилметакрилата. Методика проводится *in vivo*.

Ключевые слова: непереносимость стоматологических материалов, бронхиальная астма, вторичная адентия.

So'nggi yillarda surunkali kasalliklar, immunitet tizimining buzilishi, endokrinopatiya, allergik fon bilan og'rigan odamlarning keskin o'sishi va keksa va keksa yoshdagi odamlarning global ulushining ko'payishi stomatologik materiallarga nisbatan muhosasizlikni tashxislash va oldini olish muammosini juda dolzarb qiladi [7,8,9]. Bunday kasalliklardan biri bronxial astmadir. Ushbu bemorlarning aksariyati gormon terapiyasida [6]. Gormonal vositalar ta'siri ostida og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining to'siq xususiyatlarining pasayishi kuzatiladi, bu qattiq tish to'qimalari va periodontal kasallik uchun noqulay holat bo'lib, mikroflora va boshqa patogen omillar ta'sirini kuchaytiradi [1,5]. Fon patologiyasining asoratlari sifatida ikkilamchi adentiya kuzatiladi. Bunday holda, yo'qolgan tishlarni qisman olinadigan plastinka protezlari bilan tiklash tavsiya etiladi [2,3].

Shuni ta'kidlash kerakki, olinadigan protezlar bazasi materiallari ko'pincha bronxial astma bilan og'rigan bemorlarda allergik reaksiyalarni keltirib chiqaradi [4].

Natijada, ushbu patologiyaning alomatlari kuchayadi, bu qo'shimcha davolanishni, bemorning vaqtini va mablag'larini talab qiladi.

Bunday kiruvchi yon ta'sirni oldini olish uchun protezlash rejalashtirilgan materialga allergik reaksiyaning mavjudligini yoki yo'qligini aniqlash kerak.

Tadqiqot maqsadi Bronxial astma bilan og'rigan bemorlarda kelajakdagi protezlar materiallariga allergik reaksiyani mahalliy aniqlash usulini ishlab chiqish

Materiallar va usullar Bronxial astma bilan og'rigan bemorlarda kelajakdagi olinadigan protez materialiga zudlik bilan va kechiktirilgan allergik reaksiyani aniqlash uchun biz mahalliy allergik reaksiyani aniqlash usulini taklif qildik Akbarov A. N. va Zokirova X. X. (patent №IAP20210203).

Allergik reaksiyani tashxislash in vivo usuli bilan amalga oshirildi, bu allergenlarning ta'siri to'g'ridan-to'g'ri bemorning o'zida sinovdan o'tkaziladigan usullarning katta guruhidir. Allergenga og'iz shilliq qavati (shok organi) ta'sir ko'rsatdi. Buning uchun Toshkent davlat stomatologiya instituti klinikasining ortopedik stomatologiya bo'limiga murojaat qilgan 40 yoshdan 70 yoshgacha bo'lgan 50 nafar engil (13), o'rta (31), og'ir (6) bronxial astma bilan og'rigan bemorlarni ortopedik davolashda og'iz bo'shlig'i shilliq qavati va qisman olinadigan plastinka protezi materiallari bilan aloqa qilish joyini o'rganish o'tkazildi. Materiallar standart qoplamalardir (rasm.1) polimetil metakrilat asosidagi akril plastmassa , neylon asosidagi termoplastik (poligeksametilmetakrilat) va polioksimetilen asosidagi termoplastik kabi materiallardan , ular stomatologiya laboratoriyasida ishlab chiqariladi (ishlab chiqarish usuli olinadigan protezlar bazasini ishlab chiqarish bilan bir xil). Qoplama vaqtincha o'rnatiladigan tishni tanlash mezoni bu tishning holatidir (biz terapevtik davolanadigan tishni tanlaymiz).

Shakl:1. Tishga mahkamlangan qoplama

Allergoprob protezlashdan oldin (alevlenme davridan tashqarida) bemorda qisman olinadigan plastinka protezining ma'lum bir materialiga allergik reaksiyani aniqlash uchun amalga oshirilishi kerak. Qoplamalar tanlangan tishga vestibulyar tomondan o'rnatiladi, og'iz bo'shlig'i shilliq qavati bilan maksimal aloqani yaratish uchun yorug'lik bilan davolanadigan kompozit material yordamida (tishning qattiq to'qimalarini ajratmasdan). Qoplamani olib tashlash uchun ultratovush uchi ishlatiladi.

Tishning sezuvchanligi paydo bo'lishining oldini olish uchun, u mahkamlangan tish yuzasiga qoplamani olib tashlaganingizdan so'ng, bog'lash kerak.

Sinov natijalari 10-20 daqiqadan so'ng (darhol turdagi reaksiya) va 24-48 soatdan keyin (kechiktirilgan turdagi reaksiya) baholanadi. Sinov natijalarini baholash besh balli tizim bo'yicha amalga oshiriladi: I. - giperemiya; II.- giperemiya, qichishish; III.- giperemiya, qichishish, shishish; IV.- giperemiya, qichishish, toshma (pufakchalar); V. - nekroz, anafilaktik shok.

Agar test ijobiy bo'lsa, unda astarni olib tashlash, vizual tekshirish (stomatoskopiya), desensitizatsiya terapiyasi, mikrobiologik va immunologik tahlil uchun tupurik to'plash kerak. Birinchi marta akril plastmassadan yasalgan astar o'rnatiladi, ikkinchi marta neylon asosidagi termoplastik yoki polioksimetilen asosidagi termoplastik astar o'rnatiladi (namuna natijasini aniqlash va baholash yuqoridagi texnikaga muvofiq amalga oshiriladi). Agar sinov salbiy bo'lsa, bu materialga allergik reaksiya yo'qligini anglatadi, unda qisman olinadigan plastinka protezi ushbu asosiy materialdan tayyorlanadi. Ortopedik dizaynning tayyorligiga ko'ra, bemorni allergik reaksiyaga sabab bo'lmagan materialdan protezni o'rnatishga va o'rnatishga taklif qilishadi. Bemorni qayta tekshirish protezdan 1 oy o'tgach amalga oshiriladi.

Tadqiqot natijalari.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, allergik reaksiyaning protez bazasi materiali va bronxial astmaning og'irligi bilan bog'liqligi ko'rinadi. Birinchi bosqichda barcha 50 bemorga polimetil metakrilat asosidagi plastmassa uchun allergotest o'tkazildi. Ulardan 11 tasida allergik reaksiya salbiy bo'lgan (faqat engil bronxial astma bilan og'rigan bemorlarda), bu 22% ni tashkil etdi. 39 bemorda (78%) giperemiya, qichishish va shilliq qavatning shishishi shaklida mahalliy allergik reaksiya (2 ta engil AD, 31 ta o'rtacha, 6 ta og'ir) kuzatilgan.

Keyingi bosqichda akril plastmassaga ijobiy allergik reaksiyaga ega bo'lgan bemorlar (39) 22 bemor uchun neylon prokladkalar qayd etildi, ulardan 1 nafari engil AD (4,5%), 18 nafari o'rtacha (81,8%) va 3 nafari og'ir (13,6%). Neylon qoplamali allergotest shuni ko'rsatdiki, bemorlarning 100% allergik reaksiyaga ega emas. 39 bemorning qolgan 17 nafarida polioksimetilen asosidagi termoplastik qoplamalar qayd etildi. Ushbu protez asosidagi materialga allergik reaksiya AD bilan og'rigan bemorlarning 100 foizida salbiy bo'lgan, ulardan 1 tasi engil (5,9%), 13 tasi o'rtacha (76,4%) va 3 tasi og'ir (17,6%).

Allergik fonga ega bemorlarni protezlashdan oldin ortopedik konstruktsiya materialiga allergik reaksiyani aniqlashning ishlab chiqilgan usulidan foydalanish og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining sinov materialiga reaksiyasini aniq aniqlashga imkon beradi va shu bilan profilaktika diagnostikasi sifatini oshirish orqali erishiladigan ijobiy terapevtik ta'sir ko'rsatadi.

Iqtisodiy ta'sir natija va xarajatlar nisbati bilan belgilanadi-agar bemor to'g'ri tuzatilgan bo'lsa-allergiya alomatlarini davolash uchun qimmat dori-darmonlarni tejash, davolanish vaqtini qisqartirish va mehnatga layoqatsizlik.

Ijtimoiy ta'sir bemorning hayot sifatini yaxshilashdir.

Ushbu uslub bir qator afzalliklarga ega:

- tishning qattiq to'qimalarini tayyorlash yo'qligi sababli qattiq tish to'qimalariga zarar etkazmaydi;

- qulay-kichik qalinlikka ega, tish tojining anatomik shaklini takrorlaydi, u bilan mahkam aloqa qiladi;

- estetik - vestibulyar yoki og'iz tomondan har qanday tishga mahkamlash qobiliyati;

- har qanday tishga mahkamlash qobiliyati.

Xulosa

Og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining allergik-yallig'lanish reaksiyasini o'rganish og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining holatini protezlash uchun ishlatiladigan material turiga bog'liqligini aniqladi. Tavsiya etilgan diagnostika usuli arzon va yuqori samarali, uni qo'llash usuli osonlikcha amalga oshiriladi.

Adabiyot

1. Крылова В.Ю., Оценка состояния полости рта у больных бронхиальной астмой: Автореф. дис. ... канд. мед. наук. - Санкт-Петербург, 2009-16с.

2. Чуваркова И.М., Профилактика и лечение осложнений в полости рта у больных бронхиальной астмой, получающих ингаляционную гормональную терапию: Автореф. дис. ... канд. мед. наук. - Нижний Новгород, 2013.-30с.

3. Крылова В.Ю., Оценка состояния полости рта у больных бронхиальной астмой: Автореф. дис. ... канд. мед. наук. - Санкт-Петербург, 2009-4с.

4. Sharma R., Handa S., De D., Radotra B.D., Rattan V. // Indian J. Dermatol. Venereol. Leprol. – 2015. – Vol.81, N5. – P.478–484.

5. Zakirova Kh.X., Akbarov A.N., Irsaliev F.H. // American Journal of Research. – 2020.- №7-8. – P.78-82.

6. Акбаров А.Н., Закирова Х.Х. // Влияние ингаляционных гормональных средств на состояние ротовой полости у больных бронхиальной астмой. - 2021.- №2(83). – С.91-94.

7. Гуревич К. Качество жизни новое гуманистическое направление в медицине / К. Гуревич, Г. Барер, Е. Фабрикант, В. Смирнягина // «Cathedra». - 2006.-Т.5., №2.- С. 62-65

8. Гусев С.И. Получение блок-сополимеров стирола с (мет)акрилатами при использовании 1-нитрозо-2- нафтолаткобальта (III) / Гусев С.И., Зайцев С.Д., Семчиков Ю.Д. // Журнал прикладной химии,- 2008. Т. 81., Вып. 4. -С. 650-653

9. Зайченко О.В. Биодеструкция базисных материалов съёмных зубных протезов// Актуальные вопросы стоматологии. Тезисы докладов научно-практической конференции, посвящённой 100-летию В.Ю. Курляндского. - 2008.- С. 81-84